

A zenekritikáról*

Ormay Imre 1958-ban megjelent *Megbukott* című írása bizonyára minden időkben aktuális marad, hiszen napjainkban is írónak „megbukása ítéhető” zenekritikák. Természetesen mindenkinek joga van véleményét nyilvánítani, akár elmarasztalót is, de ennek hitelessége csak akkor nem voltható kétségbe, ha megvan hozzá a szakmai tudás aranyfedezete, és ha nem párosul a produkció létrehozásába fektetett munka és szaktudás iránti tisztelet hiányával.

Ormay Imre írása régebbi korok zeneszerzőiről, zeneműveiről szól, olyanokról, akiket, illetve amelyeket azóta igazolt az idő, így az elmarasztaló nézetek ma már nevetségesek számunkra. De hogyan igazolható utólag valamilyen előadóművész, valamilyen hangverseny elmarasztalásának, esetleg — uram bocsá! — ledorongolásának hitelessége a kortársak és az utókor előtt, hiszen az esetleges felvételek — köztudottan — nem pótolhatják a személyes benyomást, a hangversenyeken viszont nem mindenki tud jelen lenni, és még a jelenlévőket is befolyásolhatja, elgondolkoztatja a kritikus, a „szakember” véleménye.

Mivel a műalkotás utólag is kézbe vehető, meghallgatható, bőségesen van lehetőség az önálló véleménykialakítására, különböző vélemények egybevetésére. A mának szóló reprodukciók elbírálása azonban csak úgy válhat — viszonylag — hitelessé, ha megalapozatlan pálcátörés vagy hízelgő magasztalás helyett kellő szaktudással és az előadó iránti kellő tisztelettel rendelkező kritikusok írnak vagy mondanak bírálatot a produkcióról. Persze a vélemények mindenképpen szubjektívek, többfélék, esetleg egymással ellentétesek, de mégis elfogadhatók, ha az előbb említett kétféle kritériumnak eleget tesznek. Arról sem feledkezhetünk

meg, hogy más egy négyszemközt elmondott tanács, és más a nyilvánosság számára leírt, sok ember által olvasható kritika. Hadd világítsam meg véleményemet egy konkrét példával. Mondjuk az énekművész egy dal középrészében két alkalommal h–t énekel b helyett. Milyen variációk lehetnek ezzel kapcsolatban?

1. *Négyszemközt a jóbaráttal:* „Mondd, megőrültél vagy megsike-tültél?! Hogy énekelhettél kétszer is h–t b helyett?!”

2. *Szakszerűtlen, dorongoló kritika:* „Az éneklés helyenként fülsike-títően hamis volt. Ilyen idiszpozícióval nem lehet pódiumra lépni!”

3. *Szakszerű, dorongoló kritika:* „Az énekes a dal középrészében két alkalommal is h–t énekel b helyett. Sajnálatos, hogy az előadó ezt meg sem hallotta, hanem nyugodtan folytatta amúgy sem túl lebilincselő éneklését.”

4. *Szakszerű, toleráns kritika:* „Fel kell hívnom az énekművész figyelmét, hogy a dal középrészében két alkalommal h–t énekel b helyett. Ennek oka lehet sajtóhibás kotta vagy figyelmetlenség. Elismerésre méltó, hogy a művészt a nyilvánvalóan hamis hangzás nem zökkentette ki az előadásból, hanem az általa is bizonyára észrevett „üzemzavar” ellenére folytatta és befejezte az éneklést.”

Napjainkban az újságokban, folyóiratokban megjelenő kritikák egy része szakmai és publicisztikai szempontból sajnos nem éri el a megkívánható színvonalat. Lehet, hogy ez összefügg a kultúra bizonyos fokú „zavarodottságával”, az általános türelmetlenség-érzettel, a szolid, szorgos, hosszabb távra szóló kulturális tevékenység háttérbe szorulásával, a „biznisz-szellem” előrenyomulásával. Pedig jónéhány kiválóan képzett, tehetséges, fiatal muzikológusunk van, akik már ed-

digi munkásságukkal is bizonyítani tudták rátermettségüket. Közülük kellene felkérni azokat, akik erre vállalkoznak, hogy írjanak igazi, szakszerű, szükség esetén akár elmarasztaló, de a megbírált személyét és munkáját mindenképpen tisztelő kritikákat. Akkor talán létrejön egy Jemnitz Sándorhoz, Molnár Antalhoz, Csáth Gézához, Tóth Aladárhoz, Péterfi Istvánhoz méltó gárda, amelynek írásai korunk zeneéletének valódi tükrét mutatják fel a későbbi nemzedék számára. A sajtóban (most nem a szakajtóra gondolok) sajnos elég kevés példa van erre, és jelenleg csak némi nosztalgiával gondolhatunk az említett nagyságok kiváló cikkeire, recenzióira. Szerencsére azonban ma is tudunk követendő példákat felmutatni, olyanokat, amelyeket az ifjabb generációnak követni érdemes. Gondoljunk például a rádiós Új Zenei Újság kritikai rovatára. Az itt elhangzó nagy szaktudást, műismeretet és emberismeretet tanúsító, élvezetesen fogalmazott kritikák valóban mintaszerű tükröt tartanak elénk az elhangzott hangversenyekről. Ezt a magas szintet természetesen nem minden kritikus érheti el, de azt igen, hogy a saját lehetőségeit felismerve kellő szerénységgel és toleranciával fejtsse ki véleményét.

Nemcsak arra lenne szükség, hogy a kritikus tevékenység iránt fogékony szakembereink magas színvonalú kritikákat írjanak a napilapokba, hanem arra is, hogy a lapok szerkesztői és kulturális rovatvezetői — esetleg a zenetudósok véleményét is kikérve — lehetőleg csak szakmailag megalapozott, hiteles kritikákat fogadjanak el közlésre. Így érhető el, hogy a zenének ez az ágazata is felzárkózzék a méltán világhírű magyar zeneművészet és zenetudomány többi ágazata mellé.

(* *Elhangzott a Magyar Rádióban*)

☞ Frank Oszkár